

ԱՌԵՏԱԲԵՐ

ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

ԿՐՕՆԱԿԱՆ, ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ, ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

Կը հրատարակուի ամէն երեքշաբթի: Տարեկան գինն է 1 1/2, վեց ամսուանը 3/4 մէծախիչ, կանխիկ, և հատը 30 փութ: Խմբագրութեան և բանոցարգրութեան վերաբերեալ նամակներ ուղղուելու են առ Մ. Կրիկ, Կ. պոլիս, Ամերիգան խան:

ՀԱՏՈՐ 35.

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ. ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ 3. 1882

ԹԻՒ 40

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Պատանի խորհուրդներ: — Բողոքականութիւնն ի փառքս: — Քրիստոս Աստուծոյ զօրութիւնն և Աստուծոյ խմաստութիւնն: — Ամերիկայի մէջ յառաջագնացութիւնն: — Ուղղութիւն սխալի: — Հետաքրքրական խնդիր մը: — Գաղափարական վիճակ: — Ազատութիւնն և օրէնք: — Քաղաքական լուրեր: — Ստակի գիները:

ՊԻՏԱՆԻ ԽՈՐՀՈՐԴՆԵՐ

Կը՞նի խօսք մը կրնայ բանալ այնպիսի վէրք մը որ երբեք չբժշկուիր: Փաղցր խօսք մը կրնայ շահիլ բարեկամ մը որ երբեք չկորսուիր: Ազգաբարութիւնն մը կրնայ փրկել հոգի մը: Լուծութիւնն երբեմն կը գրգռէ և կը զայրացունէ, երբեմն նաեւ քան որեւիցէ խօսք աւելի կը մեղմացունէ:

Չկայ բան մը այնպէս անհնարին ինչպէս ջանալ խուսափել Աստուծոյ երեսէն եւ անոր զօրութենէն: Այս ճանապարհը միւթարական չէ անոց որ ապստամբ են Աստուծմէ, բայց ինքնին միւթարական է: «Աստուծմէ ազատելու համար միայն ճամբան Աստուծոյ ապաւինել է» կ'ըսէ Պարսկերէն առակը: Ինչ մեծ քաջաբերութիւն է անոց որ ի դուր ջանացած են տարիներով հեռացունել զԱստուծոյ իրենց մարքէն եւ զիրենք Աստուծմէ: Աստուծոյ դէմ ապստամբելէ և մեղանչելէ ետքը, դառնալու են առ նա ապաշխարութեամբ եւ հաւատով, որպէս զի գտնեն յԱստուծոյ ապաւինելու զոր Աստուծմէ դուրս կը խնդրէին ի դուր: «Աստուծոյ մեր ապաւինելու ու զօրութիւնն է. ներդրութիւններուն մէջը խիստ օգնական կը գտնուի» (Սաղմ. ԽՁ. 1):

ԲՈՂՈՔԱՆՈՒԹԻՒՆ Ի ԳԱՂԱՔԱՆ

Գաղիոյ մէջ Բողոքականաց թիւն է հիմա իւր 700,000: Տարակոյս չկայ թէ ասոնց թիւը տակաւ կ'աւելնայ, վասն զի Աւետարանական ճանապարհութիւններ տարածելու ամէն տեսակ ջանքեր կը նպաստեն Բողոքականաց թուոյն աւելնալուն: Նաեւ անոնք որ Աստուծոյ շնորհօք կ'արթնան, իրենց կրօնական պիտոյքը լեցնելու համար բնականապէս կ'որոնեն յարմար միջոցներ: Բուն դժուարութիւնն է հալիւներու սակաւութիւնը, և գտնուած սակաւ հովուաց մէջ շատ քիչեր կան որ գիտեն նոր դարձողներուն նախանձուն և եռանդեան համեմատ վարուիլ անոնց հետ: Մեծ կարօտութիւն կայ որ առողջ աստուծաբանութեան և Սուրբ գրոց վրայ ճանապարհ տեղեկութիւններ տարածուին, նոյնպէս կարօտութիւն կայ որ Քրիստոսեայն բանիւ և գործով ցուցնեն իրենց հաւատքին ճանապարհը:

ՔՐԻՍՏՈՍ ԱՍՏՈՒԾՈՅ ԶՕՐՈՒԹԻՒՆ

ԵՒ ԱՍՏՈՒԾՈՅ ԻՄԱՍՏՈՒԹԻՒՆ

2.

Ողջամիտ մարդ մը չի կրնար քաջքնել իւր սիրտն առանց խռովելու: Կը տեսնէ որ հոն կը գործէ այն չար զօրութիւնը որ այնչափ քստմնելի արգելներ յառաջ կը բերէ աշխարհի վրայ: Եթէ արդարաւոր է, պարտի խոստովանել թէ վախճանը սոսկալի պիտի ըլլայ, եթէ այն մահացող զօրութիւնը զարգանայ, զօրանայ և յառաջ երթայ: Կը գտնէ իւր սրտին մէջ ի չարն միտումն և անարդ կիրք, որք, եթէ թողուին, ստուգուի կը կործանեն զնա կորստեան ահագին անդունդը: Կը տեսնէ նաեւ որ ամէն անգամ որ տեղի կու տայ այն միտմանց եւ կրից, արագ արագ կ'երթայ դէպ այն անդունդը: Գիտէ թէ պարտի ընդդիմանալ այն չար միտութեանց, ապա թէ ոչ ի վախճանի առնոր կը տիրեն անոր խաղաղ: Կը զգայ նաեւ թէ որչափ թոյլ կու տայ անոնց կամ կը զիջանի, այնչափ աւելի կը տկարանայ ինք, և դժուարին կ'ըլլայ իրեն դէմ դնել անոնց: Գիտէ թէ պարտի արմատաքի խել այն միտումներն, ապա թէ ոչ կը մատնեն զնա ի կորուստ յաւիտեական: Գիտէ նաեւ թէ այն չար միտմանը որչափ աւելի երկար մնան առանց խռովելու յարմատոյ, այնչափ աւելի խոր արմատ կը ձգեն իւր սրտին մէջ: Որովհետեւ այսպէս է, ի՞նչ պարտի ուրեմն ընել մարդ: Թերեւս կրնայ այն չար կրից ի յայտ գալը կարճել փոքր ի շատ: Կէ սակայն անդէտ, թէ արտաքին նուաճումը կիրք մը չի ջնջուիր, այլ կայ և կը գործէ ի սրտի, և կըրնայ օր մը դուրս երեւնալ ամօթալի գործովք: Այսպէս պատահած է և կը պատահի շատերուն, ի՞նչ պատճառ կայ որ չպատահի նաեւ իրեն:

Թերեւս բարեւոյն այսպիսին իւր նիւթական վիճակը, եւ ունենայ ամէն տեսակ նիւթական բարեւոյն զոր հարստութիւնը կրնայ պարգեւել աւոր, գիտէ սակայն միշտ թէ սիրտը գերի է չար կրից: Կը տեսնէ թէ նիւթական վիճակին բարեւոյն մը չեղաւ և պիտի չըլլայ սրտի սուրբ:

Թերեւս տայ զինք ուսման և դիտութեան, և ճշմարտունէ իւր միտքն անդհալ դարբերութեան զանաւոր, կը տեսնէ սակայն թէ դիտութեան գանձը կարող չէ փրկել զնա ամբարտաւանութեան, գոռոզութեան և փառասիրութեան գերութենէն:

Թերեւս որոշէ կռուիլ դիւցազնաբար ազատելու համար այն անարդ կրից բռնութենէն, բայց և այնպէս, հակառակ այն որոշման, կը մնայ միշտ գերի: Որչափ և հաւատարեւ ջանայ, չի կրնար տեսել երկար, այլ յուսահատելով կը թողու կռուիլ:

Ով որ ստուգուի ձեռնարկած չէ կռուիլ չար միտմանց դէմ, անդէտ է այն միտմանց բուռն զօրութեան, բայց ով որ փորձէ այս տեսակ կռուի մէջ, գիտէ քաջ թէ բուռն և խիստ են այն միտմանը եւ թէ չկրնար ինքնին նուաճել զանոնք:

Որովհետեւ այսպէս է, որո՞ւ օգնութեան պէտք է դիմել ուրեմն: Մարդէ՞ յուսալու է փրկութիւն կամ նպաստ: Եթէ մարդոց յուսանք, կը խաբուինք, քանզի մարդիկ որչափ սերտ բարեկամ ըլլան մեզ, անկարող են օգնել մեզ յայտ: Օրէնսդիւրք թող դնեն իմաստուն օրէնք, չեն կրնար սակայն արգելուլ մարդոց միտումն յօրինազանցութիւն: Բնագէտը կրնան սորվեցունել թէ ինչպէս պէտք է գործածել երկարալիւս հեղուկը և նուաճել բնական աշխարհի մեծամեծ զօրութիւնները, բայց անկարող են սորվեցունել թէ ինչպէս պէտք է ուղղել մարդոց խորհուրդները, եւ յաղթել մարդկային կրից բռնութեան:

Պէտք է չմոռնալ հոս, թէ ի սկզբբանէ մինչեւ ցարդ մարդկային ազգին յառաջագիմութեան պատմութիւնը գրողը վկայած են թէ մտաւոր յառաջագիմութեան հետ յառաջ գացած է նաեւ բարուց ապականութիւնը: Հարստութիւնն ընդհանրապէս մեղի և զեղծ կ'ընէ ոչ անհատներ միայն որ հարստութեան տէր են, այլ և ազգեր: Արդի դիւտը, թէ դիտականը և թէ արուեստականը, շատ անգամ այնպէս չարաչար կը գործածուին, որ կը նպաստեն զեղիւթեան եւ անիրաւութեան:

Առ ո՞ր ուրեմն դիմելու են մարդիկ ազատելու համար իրենց սրտին մէջ գործող պիղծ և ապականիչ զօրութենէն: Առ Յիսուս Փրկիչ, որ միայն կարող է ազատել: Արարիչը որ կատարելապէս գիտէ մարդուս վիճակը, կ'ըսէ թէ չկայ ուրիշ մը որ կարող է մարքել մարդոց սիրտը պղծութենէ: Այս խօսքն արժանի է կատարեալ վստահութեան, վասն զի երկնաւոր Հօր խօսքն է, երկնաւոր Հօր որ կը սիրէ իւր որդիները և չի խաբեր զանոնք:

Անցեալ դարերու մարդոց փորձը կը հաստատէ այս խօսքին ճանապարհութիւնը: Մարդիկ իրենց սրտին մէջ տիրող կրից գերութենէն ազատելու համար ցորչալի ապականեցան իրենց խմաստութեան եւ զօրութեան, խառնեցան միշտ, և միշտ մնացին անոնց գերի: Բայց անոնք որ օգնութեան համար ապականեցան Քրիստոսի, իրերեւ Աստուծոյ խմաստութեան և Աստուծոյ զօրութեան, և անոր յանձնեցին մարքել իրենց սիրտը, զգացին իրենց սրտին մէջ գործող սրբարար և փրկարար զօրութիւն մը:

Արդ, Յիսուս կը ներկայացունէ զինք մենէ ամենուն, և կը խնդրէ թէ կ'ուզենք արդեօք ազատիլ մեր չար կրից բռնութենէն: Յայտնապէս կ'ըսէ նա մեզ թէ, այն կիրք, եթէ արմատաքի չխլուին, կ'աճին տակաւ, մինչեւ կը տիրեն մեզ բոլորովին, եւ ի վախճանի կը կործանեն զմեզ: Շատ յայտնի կ'ըսէ մեզ Յիսուս թէ անատեն մեր ապագան կ'ըլլայ ահաւոր, և յոյժ ահաւոր եւ թէ զմեզ այս վտանգէն ազատելու համար էր որ յանձն առաւ խոնարհել զալ յերկիր, չարչարուիլ եւ մեռնիլ խաչի վրայ:

Յիսուս կ'ըսէ մեզ որ եթէ միամիտ սրտիւ տանք մեր սիրտն անոր, նա կարող է վերստին ստեղծել եւ նորոգել այն սիրտը, փրկելու համար զնա չար կրից բռնութենէն: Բայց Յիսուս ազատութեան այս մեծ գործը չի կրնար կատարել մեղի համար, եթէ անուամբ միայն տանք մեր սիրտը Քրիստոսի, կամ եթէ Քրիստոսեայնական եկեղեցւոյ արտաքին արարողութիւնները միայն կատարենք: Պարտինք արդեամբ յանձնել զմեզ Փրկչին և անորն ըլլալ, ապականել բոլորովին անոր ողորմութեան, հնազանդել անոր կամաց, եւ կատարել անոր պատուիրանները:

Ապա իմաստուն անոնք են որ զգալով իրենց վտանգը, կ'ընդունին շնորհակալութեամբ և ի սրտէ զՅիսուս իրեւ փրկիչ խրեանց ի մեղաց: Ընդհակառակն, քանզի յիմար են անոնք որ, առ ոչինչ գրելով իրենց սրտին չար միտումները, կամ բողբոջին կը մերժեն զՅիսուս, և կամ կը դանդաղին ընդունել զնա ի դէպ ժամանակի, քանզի պիտի գայ օր յորում անոնք որ տարիներով տեղի տուին իրենց կրից, պիտի խնդրեն Աստուծոյ օգնութիւնն ի փրկութիւն, բայց ի դուր: Աստուծոյ պիտի թողու զանոնք հնձել ինչ որ սերմանեցին:

մութիւնը դրեթէ կամ բոլորովին նոյն է առողջութեան ատեն : Մարդու, շան, կատուի, աղուի ու եւ որիչ անասնոց արեան շերտութիւնը միօրինակ է թէ՛ ցորտ եւ թէ՛ տաք երկրներէ : Ի թնշուս արեան շերտութիւնն աւելի սառնիկ է քան ի չորքոտանիս որ շերտ արեան ունին : Սա եւս գարմանալի է որ եթէ չորքոտանեաց արեան շերտութիւնը հասնի թնշուս արեան շերտութեան աստիճանին, չորքոտանիք կը մեռնին : Զորօրինակ, եթէ չաւն մը դրուի ջնուցեալ սենեակ մը, եւ անոր արեան շերտութիւնը տան աստիճան աստիճանայ քան զսովորականն, չաւը կը մեռնի արագ : Նոյնը կը պատահի մարդոյ, եթէ անոր արիւնը բարբորի վնասուելով եւ կամ հիւանդութեամբ : Ամէն տարի աշխարհիս ամէն կողմը հազարաւոր մարդիկ կը մեռնին վարդախաւ (բէշէլ) կամ ժանտաւտենդէ (թիֆ) : Եւ այս մահուանց գլխաւոր պատճառներէն մին է արեան շերտութեան աստիճանաւոր, որ հիւանդութեան արդեւքն է : Ուստի Եւրոպայի բժիշկը շատ տարիներէ հետէ մեծ խնամով ետեւէ են քննել մարմնոյ կազմութիւնը յառողջութեան, ստուգելու համար թէ մարմինն ինչպէս միօրինակ կը պահէ շերտութիւնն այլեւայլ կլիմաներու եւ եղանակներու մէջ : Եթէ այս խնդիրը լուծուի, կը կարծուի թէ հնար պիտի ըլլայ միջոց գտնել արեան շերտութիւնը մեղմացնելու, եթէ արեանը բարբորի հիւանդութեամբ, եւ այսպէս ոչ սակաւ մահերու առաջնաւոր : Արեան շերտութեան խնդիրը լուծել ջանալով, գիտունք շատ փորձեր կ'ընեն կենդանի թռչնոց, շանց, ճագարներու եւ ուրիշ անասնոց վրայ : Որովհետեւ անասնոց վրայ այս փորձերը կ'ընեն ընդհանրապէս նուազեցունելով զանոնք նիւթերի ազդեցութեամբ, անասունք այն փորձերուն ատեն ցաւ չեն զգար : Սակայն կան զթած մարդիկ Եւրոպայի որ կը պնդեն թէ ուղիղ չէ կենդանի անասնոց վրայ փորձեր ընել որ անոնց երբեմն տանջանայ, շատ անգամ նաեւ մահուան պատճառ կ'ըլլան : Այլը կ'ըսեն թէ, եթէ անքան անասունները մատնելով ի տանջանաւ եւ ի մահ, հնար է լուծել մարդոց կենաց վերաբերեալ այսպիսի կարեւոր խնդիր մը, եւ այնպէս նպատակ երկայնակեցնել մարդոյ, այն գործը կ'արդարանայ բոլորովին : Այս նիւթոյ վրայ վէճք տեղ տեղ շատ սաստիկ են, մահաւանդ Անգղիա, ուր ընկերութիւն մը կայ որոյ նպատակն է արգելուլ անքան անասնոց վրայ փորձեր ընել մինչդեռ կենդանի են անոնք :

ԴՊՐՈՅԱԿԱՆ ՎԻՃԱԿ

Մարդկային կեանքը թիւերով չափուած է, եւ միանգամայն վիշտով ու առաւապանքով լեցուն է : Բայց այս վիճակին մէջ իսկ երբ կ'ուզենք գիտնալ թէ մարդու մը կենաց որ մասը աւելի քաղցր յիշատակութեան արժանի է, պէտք է չընկալանայ ըլլալով տկարիկ մը նեանք բոլոր արտանութեանց վրայ, զորս վայելած ենք անցելոյն մէջ, եւ պիտի գտնենք թէ մեր քաղցրագոյն ժամանակը զարդաւոր կեանքն է : Անոնք որ փորձառու են զարդաւոր վիճակին, աւելի աղէկ գիտեն թէ զարդը, տեսուչը, ուսուցիչը, դաստիարակը մինչեւ իսկ զանգակին ձայնն ու ժամացուցիկի բողբոջները զօրաւոր ազդեցութիւն կը ձգեն ուսանողաց մասը խորբոր : Դարձեալ նուիրական վայր մ'է, անոր անկիւններն, լուսամուտներն, դրան փնդներն իսկ կը սրբանան ուսանողին : Տեսուչը զօրովագութիւն հօր մը նման ներգործութիւն կը ձգէ, որ կրթութեան համար պէտք եղած բաները ժամանակին կը պատրաստէ : Ուսուցիչը խանդավառ

մօր մը պէս տպաւորութիւն կ'ընէ անոնց վրայ, որ ամէն օր նոր նոր գիտութիւններով կը մշակէ ուսանողաց մտքերը : Դասակիցը հարազատ եղբոր պէս կ'ըլլայ, որ բաւական ժամանակ ի միտին միեւնոյն սեղանէ եւ միեւնոյն բերնէ ելած գիտութեամբ կը զարդանան յառաջ ընթանալու կրթութեան ասպարէզին մէջ : Այս բոլոր պարագաները անմոռանալի յիշատակներ կը ձգեն ուսանողաց մտքին մէջ : Արդ, ինչ է բուն զարդաւոր վիճակը :

1. Զորս կողմէն պարփակեալ փորձիկ եղեմական գրախոսային վիճակ մ'է, որուն մէջ ամենէն զլուսւոր պրագմը գործել եւ պահել է, եւ սա ալ գիտենք թէ անոր մէջ կանոններ, հրամաններ ու պատուէրք կան : Ով որ կը յանդգնի այն հրամաններուն դէմ գործել, այնպիսին զարդէն կ'արտաքսուի, եւ չկրնար իբր օրինաւոր աշակերտ ուսման ընթացք աւարտել :

2. Նեղ եւ անճաշկ վիճակ մ'է, զի անոնք մանկութենէ կը ստիպուին իրենց սիրելի ծնողներէն եւ բարեկամներէն բաժնուիլ, ու շատ անգամ հարկ կ'ըլլայ հայրենիքէ հեռու օտար երկրներ երթալ, որովս զի կարող ըլլան ուսանողը իրենց նպատակին հասնիլ, եւ այսպէս կարենան այլոց համակրութիւնը շահիլ, եւ Աստուծոյ եւ մարդոց աջակց շնորհք գտնել :

3. Դպրոցական վիճակը կրնայ նմանցնել նաեւ բանտարգելութեան վիճակին մը, յորում մարդ իւր ազատութիւնը կը կորսնցնէ, եւ չկրնար ըստ հաճոյս որ եւ է բան մը ընել : Որ կողմ որ դառնայ, զարդի կանոններն իբր չլիս իւր վրայ կը կրէ : Այսպէս ժամանակ մը ծանր լուծի տակ կը հեծէ մինչեւ որ ժամանակը գաղտնիք երեւան հանէ եղբայրս ազատիչ Յովսէփայ նման :

4. Բարայրի մը մէջ կենալու վիճակին կը նմանի, ուր մարդ ինչ եւ ինչ բանէ երկիւղ ունի, անձկութեամբ կըստիպէ մինչեւ իւր տկճիկաւոր տեղերէն օգնութիւն եւ ձեւաւորութիւն գտնէ, եւ ապա անիկէ դուրս կ'ելլէ իւր ապագայ կենաց լուսն ու ապահով վիճակ մը ստանձնելով, որպէս թէ Իսրայէլի կառավարիչ մը ըլլայ Դաւիթին նման :

5. Գիտութիւն ստանալու վիճակ է, եւ այս վիճակին մէջ ուսանողը մանկութենէն այլոց խնամոց կը յանձնուին, եւ անոնցմէ ոմանք շատ առաքելիկ եւ խոհեմ գտնուելով իւրեանց ամէն գործոցը մէջ անոնց համբաւը կը տարածուի, մինչեւ իսկ թաղաւորաց պալատներ կը հասնին, բարձր դիրքերու ու պաշտօններու կ'արժանանան, եւ այսպէս իրենց եւ այլոց ազատութեան մէջ կ'ըլլան Եսթեր թագուհւոյն նման :

6. Դպրոցական վիճակ որպէս թէ բովմ'է, որուն մէջ ուսանողը փորձուելով ընտիր կը գտնուին, մինչեւ իսկ պատկի եւ պատուոյ կ'արժանանան Սեղրակին եւ անոր ընկերներուն նման :

7. Փորձութեան անապատ է, ուր շատ անգամ ստանան լուսաւոր հրեշտակի նման կը մտնենայ ազալքը փորձելու, ծուրութեան, հեշտաթրութեան, հայրութեան եւ ազատութեան փառքեր կը ներկայացնէ անոնց, եւ շատերը խաբուելով կը սկսին ամէն կարգի եւ կանոնի դէմ դնել, ու չարաչոր կը կորսնցնեն իրենք զիրենք, եւ փոխանակ օրհնութեան անձնք ու նախատինք կ'ըլլան իրենց եւ իրենց ծնադայ :

8. Վերջապէս այս վիճակը կը նմանի առաքելոց վերնատան մէջ սպասելու վիճակին, մինչեւ որ զօրութիւն, գիտութիւն եւ խմբագրութիւն գտնեն իրենց մտքին մէջ, որով կարող ըլլան ուրիշներուն ալ սորվեցնելու ճշգրտութեամբ եւ անկեղծութեամբ :

Ալ ինչ ըսեմ թէ է : Դպրոցական վիճակ ազատութիւն լաշխող գերութիւն է, յոյս տուող յուսահատութիւն, հանգրտացնող նեղութիւն : Ահ օրհնեալ վիճակ, որ ալ ետ չդառնար (ուսման ընթացք աւարտողի մը մտածութիւններն են ասոնք) : Ինչ շատ անցան գտցին այն բոլոր շրջաններն : Օրհնեալ վիճակ, որ քու ծոցիդ կ'ելլեն ընտանեաց բարեկարգիչներ, երկրի կառավարիչներ ու աշխարհիս լուսաւորիչներ : Մնաց բարեաւ, ով իմ զուարճութեան բնակարանը, որուն մէջ գաղտնարարութեամբ : Մնաք բարեաւ, յարգոյ տեսուչ եւ ուսուցիչ, որ երկայն տանն մեզ ձեր որտեղ վրայ կրկնով նեղութեամբ եւ ցաւով մեղծաբ, որ աշխարհիս օգտակար անձինք ըլլանք : Երթաք բարեաւ, իմ սիրելի դասակիցներս, որ ալ ձեր քաղցր սէրը չեմ կրնար վաշխել : Մնաց բարեաւ, զարդաւոր վիճակ հանդերձաւ պարագաներով, օրհնեալութեամբ եւ կանոններով, քանզի ընթացքս կատարեցի, կանոնները պահեցի, կրթութիւնը ստացայ : Այստեղեւ կայ կը մնայ ինձի ազատութեան պատկ :

ԱՍՏՈՒԱԾԱՏՈՐ ԹՕՓՈՒՋԵԱՆ

Խարբերք

Ա. ՋԱՏՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՕՐԷՆԻ

Ինչպէս շերտութիւն եւ խոնաւութիւն ըստ իւրեանց որոշեալ սահմանին գործելով կեանք կը պատճառեն արարածոց եւ նոյն սահմանէն չեղելով զնաւ կամ մահ անմիջական, նոյնպէս ազատութիւն եւ օրհնք օգտակար են մարդկան երբ ի սահմանին են, իսկ անօգուտ եւ կործանիչ միանգամայն երբ կը խոտորին այն սահմանէն : Մարդս ի հոգեւ եւ ի մարմնոց բաղկացեալ էակ մը գոյով են ի նմա ազատութիւն եւ օրհնք որ բարոյական է եւ են որ ֆիզիկական են : Յայտնի է թէ, ըստ ֆիզիկականին, մարդն ազատ է ուսուցելու եւ շնչելու, սակայն կայ ի նմա բնադրական օրհնք մը, որ յօգուտ նորա սահմանաւորած է այն ազատութիւնը արգելելով նմա ուսուցիչ ամէն կերակուր եւ շնչել ամէն օդ : Նոյնպէս ըստ բարոյականին՝ մարդն ազատ է գործելու եւ չգործելու, բայց զարձեալ կայ ի նմա բնական օրհնք մը որ այն ազատութիւնը սահմանաւորելու կը նկրտի, ցուցնելով նմա թէ ինչ գործելու է եւ ինչ ոչ : Բայց այսու ամենայնիւ բարոյական ազատութեան եւ օրհնաց օգուտն ու զնաւն այնչափ բացորոշ եւ վաղահաս չըլլալով ինչպէս ֆիզիկականին, մարդիկ հակամիտեալ չեն տանց սահմանները նկատելու : Ուստի հին ատեններն օրհնք լիովին զրաւած էր ազատութեան սահմանն, եւ ընդհանուր բանաւորութիւն մը կը տիրէր աշխարհիս վրայ, իսկ հինա ազատութիւնն սկսած է օրինաց սահմանն արշաւել, եւ ս գիտէ թէ այն շարունակութեամբ ինչ ազատութեան արդիւնք արտադրելու է յապագայում : Ահա, մարդիկ, Ազատութիւն է ըսելով սկսած են կառավարական եւ ազգային օգտակար օրինաց դէմ զննուիլ, թագաւորներու կենաց դաւ լարել, արժանաւորաց պատին առ ոտն կոխել, իրաւական սեւին բնական ամօթ թաւալան թաւալան քօղն անստամուս կերպով պատուել, մինչեւ անգամ Աստուծոյ պայտ թիւնն ուրանալով՝ սուտ եւ ճշմարիտ կրօնքներն անխորտարար ասպարիկ ջնալ, եւս Արդ, ցաւօք սրտի պէտք է նկատել թէ մեր ազգային երկաստարգութեան մի մասն ալ այժմ սկսած է անդր քան զսահմանն ազատութեան զեղբերել, որ, մահաւանդ ըստ կրօնականին, ինքզինք ազատութեան անեղբ ասպարիկի մը մէջ կը սեպէ : Կը կարծէ թէ շատ մը բաներու պէս կրօնքի մօտան ալ անցած է : Վանորայ ինչպէս զինք ազատ համարեց իւր նախնեաց խոր խաղախանութեան տեղ ֆիւս կամ չափազանց զինել, անոնց կանացի պարեգօտներուն տեղ Եւրոպական զգեստ հագնել,

նոյնպէս կարծեց թէ ազատ է անոնց պաշտօն կրօնքն ու վտանակ իւր տարապալ պէս պարեկարգելու, մերժել իրեւանստեալ մտաց անօգուտ ծնունդ : Ահա ասոր համար սկսած է այժմ արհամարհել զանոնք որ կրօնք տնին, ծաղրել զանոնք որ կ'աղօթեն, եւ յանդիմանել զանոնք որ կ'օրհնէ վրայ կը խոսին : Ուստի զիւրին է այսու գուշակել մեր ազգին ապագայն, որ զեւ տաք չեւած իւր սոք վերադարձ սկսած է : Բայց զարմանալին սա է որ սորա այն մարդ սկզբունք ազգաց յառաջադիմութեան նշանաւորն սեպելով՝ կը կարծեն թէ մեր ազգին վերականգնումն ալ յայտ կ'այտայցած է, ուստի եւ իրենք զիրենք ճշմարիտ Հայ եւ ճշմարիտ ազգասէր ալ կը ծախեն յայտ պարզամտաց : Ահա կրօնական զգացումն չեղեցանելու համար կը տարածեն թէ «Բողոքականութիւնն ազգին գոյութեան սպառնացող ազգայն մ'է» : Կըրիկ պատիւն ալ արգէն կատարած են յայտ ժողովրդեան իրաւացի եւ անկրաւ փառաւորով : Թողունք ազգային զարդաց աղբի վիճակը, յորս Աստուծոյ բանին ընդհանուր սղութիւնը մեծ ոյժ կուտայ կրօնքի թշնամեաց ջանից արգէն : Արդ, բացորոշաբար կը տեսնուի որ մարդկութիւնը միօրինակ ի վտանգի է, թէ օրինաց անսահման ճնշմամբ եւ անսահման ազատութեան ինչպէս այդի մը միւտ աղարկին է թէ բաժ, փրկիլ եւ յօտոցի չափազանց գործածութեամբ, եւ թէ այնատեն երբ այս կանոնաւորող գործիչներ տարիներով չեն գործեր յայնմ : Այս, ինչպէս յիշեալ գործիչներով այգեպան մը բուսականաց անման բնական ազատութիւնն ի սահմանին կը դնէ օրինաւոր գործածութեամբ, նոյնպէս մեզ բնականաց, որպէս ուրիշ օրհնքներ, պէտք է նաեւ բարոյական օրհնք մը, որ մեր բարոյականութեան վառարան եղող կրքերն ի սահմանի դնէ : Ահա այս օրհնքն է կրօնք, մահաւանդ ողջմիտ եւ բարեկարգ կրօնք : (Այն Հայերէն բառը շատ յարմարութեամբ կազմակերպուած է, զի խնամով ստուգարանուելով թերեւս կը նշանակէ կրօնք, որ ըստ մարդկային սովորութեան եւ դարձեալ հղովմամբ ազատութեան իրօնք եղած է :) Ուրեմն կրօնք անդրդուելի պէտք է մնայ ինչպէս մարդկային կրքերն են, որպէս անեղեան օրհնքն են անդրդուելի, զի անոր պէտքը մնայուն է : Մեր ամենօրեայ փորձառութիւնք կը ցուցնեն մեզ թէ ոչ եղած է ի մարդկանէ որ անսահման ազատութեամբ սղանաւոր չէ, նոյնպէս ուշ կամ կանխապիտի զնաւն այն որ բարոյական օրհնքն կը խոտորի : Այս, ինչպէս հիւանդութիւնը ուրիշ բան չէ այլ հակաբնական գործողութեան մ'արդիւնք, նոյնպէս մեզքն ուրիշ բան չէ եթէ ոչ մեր կրօնք արտաւանգ ման գործողութեան արդիւնք : Արդ, միթէ կան ուրիշ սուր մը որ մեզքի սուրէն աւելի ի խոր խոցած է մարդկութիւնը : Ահ, միթէ բուն իսկ մեր ազգը այս սրայն հարստածով ինչպէ՞ : Ուրեմն, զիմարդ կարելի է այս սուրը ազգին դէմ սրելով՝ կարծել թէ անոր յառաջադիմութեան գաղափարն այնչափ չափաւոր է : Եթէ այս է այն ազգասիրաց նշանաւորը, վայ եւ եղբւր մեզ :

Ահա Պատ. Մատիսի եւ պաշտօնակցաց խորին ու չաղորդութիւնը կը հրաւիրուի այն կարեւոր կէտի վրայ, զի այս է «ազգային գոյութեան ճշմարտագոյն սպառնացող կէտ» : Եւ ոչ թէ Բողոքականութիւնը, զոր, ժամանակ մ'ի վեր իրենց ազգօգուտ թերթերուն մէջ հիւրընկալած յօգուտն է հիւրնակը ցուցնել կը ճգնին : Ահ, ինչ Բողոքականութիւնը ոչինչ կարող է ընել ազգային գոյութեան իրօնք, քանզի նա ճշմարիտ լուսաւորութեան, գիտութեան եւ ազատութեան բարեկամ է, նաեւ

քաղաքական նպատակ մը չունի, այլ նորա միտն նպատակն է հաստատուիլ ի միտս եւ ի սրտս մարդկան ճշմարիտ կրօնք մը, Աւետարանի կրօնք, որ, ողջմիտութեամբ հեղուկ միայն կարող է մարդկութիւնը բարոյական ազատութեան եւ օրինաց իրական սահմաններուն մէջ պահել : Օրհնեալ գործ մը, որում փիլիսոփայական հանձարներն անգամ անձնաւորուած են եւ պիտի լինին յաւիտեան :

Ո. Խ. ԼԵՒՈՆԵԱՆ

Վան

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

Անգլ. 21 ըստ Յուն. և հոկ. 3 ըստ Լատ. 1882

ՇՆՈՐՀԱՅԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ ԵՎ ՅԱՂԱՔԱՎԱՆ

Երբքի արքայի սպանությունը, յանուն Քանդակների արքայի սպանության որ հիշանդ է, չըջարեալան թուղթ մը զրկած է Անգլիոյ եպիսկոպոսաց, եւ օր մը յատկացուցած է շնորհակալութեան համար : Երջարեալան սպանուի կը խօսի :

«Այն նշանաւոր յաղթութիւնն, որ չընորհուցաւ մեր բանակին յեղիպոսոս, կը պահանջէ որ Անգլիական ժողովուրդը շնորհակալութիւն մատուցանէ Աստուծոյ, որ շնորհած է մեր զօրապետաց հանձար եւ հեռաւորութիւն, մեր զինուորաց կարգապահութիւն եւ հնազանդութիւն, եւ մեր բոլոր բանակին քաջութիւն : Եւ զիպոսոսի մէջ անխնայութիւնն էր վտանգ այն ընդարձակ պետութեան (Հնդկաստանի) զոր ընդունած ենք իրեւաւանք, եւ զոր չենք կրնար թողուլ, եւ մեր պատերազմն ընդդէմ անխնայութեան էր պատերազմ անխնայութեան : Աստուծոյ մեծ ուղբութեամբն եւ բարութեամբն մէկ քանի ժամու կռիւնց ցրուած է ապստամբներն, եւ կարելի ըրած է որ եղիպոսոսի մէջ կարգ, կանոն եւ ազատութիւն հաստատուի, ապառաժ է այն երկիրն իր հունձքը կորստանելու մօտեւոր վտանգէն, եւ այսպէս անոր կործանման առջեւն առած է : Մինչ մէկ կողմէն կողմնաւոր անոնց համար որ անկան վտանգայրեանց, միւս կողմէն շնորհակալ ենք որ մեր զօրաց հրամանատարին հանձարեղ կարգապահութիւններով շատ կեանքեր ազատած են, եւ մեծ քաղաք մը (Գազի) անգարմանի աւերումէ պահպանուած է : Այս սղորմութեանց համար, ինչպէս նաեւ ուրիշ շատ բարեաց համար որ մեզ շնորհուած են Ամենաբարձրեալն, պարտինք նմա մատուցանել զոհութիւն եւ պատու : »

ԱՆԳԼԻԱ ԵՎ ԳԵՐՄԱՆԻԱ

Քանի մ'որ առաջ Գրայն Զայթունկ լրագիրն, որ Պէրլին կը հրատարակուի եւ Պրիւսիոյ իշխանին բերանը կը համարուի, խմբագրական յօդուածով մը ազգու կերպով յանձնարարեց որ Անգլիոյ, Գերմանիոյ եւ Աւստրիոյ մէջմեզ դաշնակցութիւն մը կազմուի : Այս դաշնակցութեան նպատակը պիտի ըլլար, ոչ միայն եղիպոսական խնդիրը լուծել, այլ նաեւ պահպանել Եւրոպայի խաղաղութիւնն, եւն : Սակայն, ըստ մտաց Պրիւսիոյ իշխանին, այսպիսի դաշնակցութեան մը բուն նպատակը սա է որ ինք կարող ըլլայ դիւրաւ վանել որեւիցէ յարձակում Գաղիոյ կամ Բուսիոյ կողմէն :

Վերոյիշեալ յօդուածին պատասխանելով լրագիրն թայով, խմբագրական յօդուածով մը մէջ, զօրաւոր կերպով կը հակադասուի այսպիսի դաշնակցութեան մը, եւ յօդուածը կը վերջացուի սա խօսքերով .

«Ոչ մի բան կրնայ այնչափ տկարացունել Մ. Կլաւստրի կառավարութիւնն որչափ սա կասկածը թէ Մ. Կլաւստրն պարտաւոր է թողուլ դաշնակցութիւնը Գաղիոյ հետ, եւ յարաբերութիւններ հաստատել Գաղիոյ թշնամեաց հետ, որպէս զի քանի մ'օգուտներ ստանայ եղիպոսոսի մէջ : Անգլիոյ երբեք մտնալու չէ ինչ որ Գաղիոյ իրաւունքն է, եւ երբեք գործելու չէ իւր վազմի դաշնակցին շահուց հակառակ : »

Թայով լրագիրն այսպէս խօսելով անտարակոյս Անգլիական ժողովրդեան զգացումները կը յայտնէ : Անգլիոյցիք կ'ըզեն բարեկամութեամբ վարուիլ Գերմանիոյ հետ, բայց Գերմանիոյ օգնութեան բնաւ պէտք չունին, եւ չեն ուզեր զործիք ըլլալ Պրիւսիոյ իշխանին փառասիրական խորհուրդները յառաջ տանելու :

ԵՎ ԳԵՐՄԱՆԻԱ

Խոսիւն եւ անոր պաշտօնեայք Գազիք հասան անցեալ երկուշաբթի օր, եւ մեծ ուրախութեան ցոյցով եւ զինուորական հանգիստ ընդունուցան : Հիշեալ օրը Խոսիւն պաշտօնական ընդունելութիւն ըրաւ, բայց չուզեց իւր առջեւ ընդունիլ շատ մը փառանք, պէյեր եւ իւլիաններ որ մասնակից եղած էին վերջին խաղաղութեանց : Պատրաստութիւններ կը տես-

նուին փութով դատաստանի բերելու յանցաւորները :

Հոնտոնի լրագիրներէն մէկուն զարնուած հեռագիր մը կ'ըսէ թէ Խոսիւն քիչ ատենէն ընդհանուր ներդրութիւն պիտի հրատարակէ, բայց անոնք որ Աղեքսանդրիոյ կառավարման մէջ գլխաւոր մաս ունեցած են, ներդրութենէ դուրս պիտի ձգուին :

Կը գրուցուի թէ զօրապետ Վոլպէ մօտեւոր Անգլիոյ պիտի դառնայ Անգլիական զօրաց մէկ մասին հետ, բայց իր 10,000 Անգլիական զօրք պիտի մնայ յեղիպոսոս ընդ հրամանատարութեամբ Ալիսըն զօրապետին, Խոսիւն ապահովութեան հսկելու եւ խռովութեան նորոգումին արգելելու համար մինչեւ որ եղիպոսոսի նոր ստիկանութիւնը լաւ մը կազմուի : Զօրապետ Վոլպէի մեկնելուն առաջ Անգլիական զօրքը պիտի ժողովին ի Գազի, ուր մեծ զօրահանդէս մը պիտի ըլլայ :

Խոսիւն Պէյքէր փառան եղիպոսոս հրաւիրած է եղիպոսական բանակը վերականգնելու համար : Պէյքէր փառա ի. զրան հաւանութեամբ ընդունած է այս հրաւերն, եւ անցեալ շաբաթ տակ մեկնեցաւ եղիպոսոս երկրորդ համար : Պէյքէր փառայի օգնական պիտի ըլլան այս գործին մէջ երկու Անգլիացի գնդապետներ որ Օսմանեան ծառայութեան մէջ գտնուած են :

Սեանտարա լրագիրը հետեւեալ մանրամասն տեղեկութիւնները կուտայ Անգլիական զօրաց Գազիքէ մտնելուն վրայ : Անգլիական հեծեալազօրքը թէլ էլ Քէպիլի պատերազմին օրն (սեպտ. 1/15) երկուսն էլ մ'ը հասան ի Պէյքէր, եւ փոքր կուէ մ'ետքը տիրեցին այն տեղին : Հետեւեալ առաւօտ կանուխ ճամբայ ելան, եւ ուղիակի Գազիքէի վրայ քալեցին : Ճամբան վրայ տակն զիւղի բնակիչք սպիտակ դրօշներով ելան Անգլիական զօրաց դէմ, եւ յայտարարեցին թէ իրենք հաւատարիմ էին Խոսիւնին : Հեծեալազօրքը ճամբան հանգիստեցան նաեւ շատ մը փախստական զինուորաց, որոնք երբ տեսան զօրքը, նետեցին իրենց գէնքերն եւ հպատակութեան նշաններ ցրին : Երբեք կայան դէմ երբ Անգլիական զօրքը հասան Ապրապի զօրանոցը, որ Գազիքէն դուրս է, այն զօրանոցի հրամանատարը գունդ մը հեծեալազօրք անոնց դէմ ելաւ սպիտակ դրօշներով : Արապ հրամանատարն Անգլիացի զօրապետին ծանոյց թէ պատերազմ զօրքն եւ քաղաքն անձնատուր եղած են, եւ ընդդիմութիւն պիտի չըլլայ : Արապ զօրաց հրամանատարը խաղաղական յայտարարութիւն ըրաւ, բայց Անգլիացեց զիրեն ապահով չէր, վասն զի նոյն ատեն 10,000 Արապ զօրք շարունակեցան էին քաղքին հրապարակը : Սակայն Անգլիական զօրաց հրամանատարին հաստատումութիւնը լաւ ազդեցութիւն ունեցաւ, եւ Արապ զօրքն իրենց գէնքերը վար դրին, եւ քաղաքեան իրենց տեղերը : Յետոյ Անգլիացի զօրապետն իրեն բով կանչելու առաւ քաղքին կառավարիչն եւ ըսաւ անոր որ լաւ էր թէ Արապի Գազիքէն էր, եւ պահանջեց որ իրեն յանձնուի, նաեւ խոստացաւ խումբ մը զօրք տալ կառավարչին Արապի տունը պաշարելու համար : Կառավարիչն ըսաւ թէ հարկ չկար զօրքի, եւ ինք պիտի յանձնէր զԱրապի Անգլիացեց ձեռքը : Զորս ժամ ետքը կառավարիչն իրեն հետ բերաւ Արապի եւ Գուլա փառաները :

Հարկաւորութեան վաղան երկու գունդարտակ հեծեալազօրք քաղաքին դուրսէն միջնաբերդն երկուսով այն տեղին հրամանատարին պահանջեց անձնատուր ըլլալ : Հրամանատարն անձնատուր եղաւ, եւ կարճ բանակցութենէ ետքն որոշուեցաւ որ եղիպոսական զօրքը միջնաբերդին մէկ դռնէն դուրս ելին, եւ Անգլիական զօրքը միւս դռնէն ներս մտան : Այսպէս կէս ժամէն Գազիքէի մէջ եղիպոսական զօրաց բոլոր տեղերն Անգլիացեց ձեռքն անցան : Այս միջոցին 500 բանտարկեալներ առիթն օգուտ քաղել ուզելով փորձեցին փախչել բանտէն, բայց չյաջողեցան : Հետեւեալ առաւօտ Ապրապի զօրանոցն 2,000 զինուորք արձակուեցան, եւ մեծ ուրախութեամբ ճամբայ ելան իրենց գրեզներն երկրորդ : Գազիքէի ժողովուրդն ընդհանրապէս շատ ուրախ էր որ պատերազմը վերջացաւ :

Սըր Կարնէք Վոլպէի եւ սղորակուտի անգամը հինգշաբթի օր կառահուով հասան ի Գազիքէ : Հեծեալազօրաց զօրապետը երկաթուղւոյ կայարանը դիմաւորեց զգորապետ Վոլպէ, եւ զօրապետ Վոլպէն այցելեց կարեւորագոյն տեղերն, եւ իւր բնակութիւնը հաստատեց Ապրապի պալատը : Արապի պաշտօնակալներէն անոնք կ'ըսեն թէ տարակոյս չկայ որ Անգլիական հեծեալազօրաց շուտով հասնելուն պատճառաւ էր որ Գազիքէի մէջ ալ կուէ չեղաւ : Հաւանական է նաեւ որ քաղաքը կրակի պիտի տրուէր խաժամութիւն, եթէ շուտ չհասնէին հեծեալազօրքը :

Գերմանական նշանաւոր թերթ մը թէլ էլ Քէպիլը բաղդատելով ինչ քննարկ հետ կ'ըսէ թէ իրարմէ տարբեր մարդիկ էին թէ անոնք որ յիշեալ երկու տեղերը պաշտպանեցին, եւ թէ անոնք որ յարձակեցան այն տեղերուն վրայ : Թէլ էլ Քէպիլը չունէր Օսման փառա, եւ անոնք որ կը պաշտպանէին այն տեղը չէին թուրքեր, միւս կողմէն անոնք որ յարձակեցան թէլ էլ Քէպիլի վրայ չէին Բուսը որ վաղաջամ կը կերակրուին, այլ էին Անգլիացիք որ մտով կը անանին, նաեւ մինչ Բուսը Բուսանիայէն օգնութիւն մուրացին, Անգլիացիք չուզեցին օգնութիւն առնել Թուրքիայէն :

Գերմանական ուրիշ թերթ մը կ'ըսէ թէ Անգլիոյ եղիպոսոսի ապստամբութիւնը նուաճելով իրական ծառայութիւն մը մատուցած է Եւրոպայի քաղաքակրթութեան, եւ լաւագոյն է որ Անգլիոյ ինքնին վերականգնել եղիպոսոսի վարչութիւնը, քան զի հաւատարիմ է որ Անգլիոյ ուրիշ տեղերէն շահեւորուեցան հակառակ բան պիտի չընէ :

Խաղաղական թերթ մը նաեւ կ'ըսէ թէ Անգլիական յաղթութիւններով եղիպոսոս տեսաւ իւր ցաւոց վտանգը :

ՇՆՈՐՀԱՅԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

Բ. դուռն որչաժ է ըստ սղորմանագրութեան, որ կնքուեցաւ 1881, մայիս 12/24ին, Յունաստանի թողուլ վէճի տակ գտնուած տեղերն, եւ այսպէս վերջացան Թուրք-Հելլենական սահմանագլխոյ խնդիրը : Այս որոշումը խոհական որոշում մ'է, վասն զի Բ. դուռը բան մը պիտի չառնէր եթէ խնդիրը դարձեալ դիւպախութեան վրայ մ'առնէր բերուէր, եւ մեծ տէրութեանց դիւպախեց պարապ տեղը յօգնած պիտի ըլլային :

Ա. Կրիլիկի մէջ Պէնկալի կառավարիչը մտնոր Կ. պոլսի զրկեց Շէյխ Սիւլէյման թէրպիլ անուն անձը : Կ'ըսուի թէ Տրիպոլայի մէջ այս Շէյխին ազդեցութիւնը շատ մեծ է, եւ այս անձը ձերբապահուելով Պոլսի զրկուած է որպէս զի անհանգստութիւն չպատճառէ կառավարութեան :

Ներքին գործոց պաշտօնեայն չըջարեալան թուղթ մը զրկելով գաւառական իշխանութեանց կը հրամայէ որ հետեւի իշխաններ գտնելու համար գետինը փորելու թոյլ չտուի այն անձանց որ յատուկ հրովարանի չունին իրենց ձեռքը :

Կ'ըսուի թէ կառավարութիւնը քիչ ատենէն հին չափերն եւ կշիռները բոլորովին վերցնել պիտի տայ, որպէս զի նորերը գործածուին :

Ըստ մի որոշման Բ. դրան Թուրքիոյ ընդհանուր հիւպատոսը այսուհետեւ պիտի ընդունին ամսական 50 լրա, եւ հիւպատոսը 20 լրա : Հիւպատոսաց իրենց պաշտօնատեղին երթալու ծախսոց համար մէկ մէկ ամսական աւելի պիտի տրուի :

ԱՅԼ ԵՎ ՈՅԼ Ք

Առեւտրական գործոց պաշտօնեայն, Սուպի փառա, պատրաստութիւններ կը տեսնէ Նիկիոյ մօտ Պուլիսի տաղի ոսկւոյ հանքը բանեցնելու : Գաղթի մուշիի կուսակալը հրամանագրեր զրկած է յիշեալ նահանգին կառավարիչներուն բնաւ ուրիշ նպատակի չգործածել այս տարւոյ տնտեսնորդաց հասցիքն, որ Բուսիոյ պատերազմական տուգանաց յատկացուած է : Կարնոյ լրագիրը կ'ըսէ թէ Բարեք քաղաքին մէջ եւ չըջարեալները 15,000 պաշտպան եւ 75,000 վայրի ծառեր անկուած են : Գազիքէի մէջ Նուսուր փառայի ապարանքն, որուն համար ըսուած էր թէ կրակի տրուած է, անվնաս պահուած է : Քանի մ'որ առաջ 100

երկաթուղւոյ կառքեր, որ ռազմամթերքով լի էին, կրակ առին Գազիքէի կայարանը : Հինգ հոգիք սպաննուած եւ 20 հոգիք վիրաւորուած են, եւ կայարանն այրած է : Անցեալ քանի մը տարիներու մէջ Գերմանիոյ նաւային զօրութիւնը մեծ ապէս աւելցուած է, հիմա այլեւայլ ծովերու մէջ 52 Գերմանական պատերազմի նաւեր կան : Անգլիոյ կառավարութիւնը մօտեւոր Լոնտոնի մօտ ընդարձակ անտառ մը գնեց 25,110,740 լրալի հաւաքակց պարտեղ շինելու համար : Պարտեղ կը պարուանակէ 22,124 արտավար գետին : Զուլուներու թագաւորը, 25-գէվայոյ, մօտեւոր Անգլիայէն Ալիլիէ գործաւ : Լոնտոնէն մեկնելէն առաջ Անգլիական կառավարութիւնն անոր 50 լրա տուաւ իւր կանանց ընծաներ զնեւու համար, բայց 25-գէվայոյ ունի 29 կին, եւ գծուար պիտի ըլլայ անոր իւր բոլոր կիները գոհացնել 50 լրալի պարգեւներով : Ամերիկայէն զարնուած հեռագիր մը կ'ըսէ թէ այս տարի Միացեալ Նահանգաց ցորենի հունձքն իւր 520,000,000 գրիւի կը հասնի :

ԱՐՏԱՐԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Բեքրապուրի երեւելի թերթերէն մին իւր վերջին թիւերէն մէկուն մէջ կ'ըսէ թէ Պուլիսական բանակն իւր կազմութեամբ հեռագնաց աւելի նման պիտի ըլլայ Բուսական բանակին : Պուլիսի պաշտօնակալը պիտի ընդունուին Բուսիոյ բանակն, եւ երկու տարի ծառայելէ ետքը Պուլիսական բանակը պիտի մտնեն նոյն տատիճանաւ : Պուլիսական բանակը պիտի բաղկանայ երկու զօրաբաժինէ, եւ հաւանական է թէ Բուս զօրապետներ հրամանատար պիտի կարգուին այն զօրաբաժիններուն :

Մօտեւոր Բուսիոյ կայսեր ի Մուքուա այցելութեան ատեն Գարաուալի իշխանը միշտ կայսեր հետ էր ուր որ կայսրը գընաց : Հիմա զորոյց կայ թէ պաշտպանութեան եւ յարձակողական դաշնակցութիւն մը կ'ընդունէ Բուսիոյ եւ Գարաուալի միջեւ : Բուսիոյ կայսրը Մուքուա Անգլիոյ կարգին մեծ խաչի նշանը տընուած է Նիգուա իշխանին :

ՎԵՐՋԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Կարնոյ Անգլիական փոխ հիւպատոս, հազարապետ Էվլիք, Գրեաւտանի հիւպատոս կարգուած է իւր իրաւաստութեան ներքեւ ունեւորով Կարնոյ, Խարբերդի, Տիգրատակիսի, Մուշի եւ Վանայ գաւառները : Մ. Այս վանայ Անգլիական փոխ հիւպատոս կարգուած է :

Բ. դուռը ձերբակալ ընել տուած է 119 գործաւորներ, որ Անգլիական բանակին ծառայութեան մէջ մտնելու համար եղիպոսոս զրկուած էին, եւ կրկին օր Աղեքսանդրիոյցն Պոլսի հասան Բուսական չոգեհանաւ մը : Բ. դուռը կ'ըսէ թէ այս գործաւորաց ձերբակալուիլը քաղաքական նպատակաւ չէ, այլ որպէս զի գործաւորք հոս անգործ մնալով գէշութիւն չընեն :

Գազիքէն զարնուած հեռագիր մը կ'ըսէ թէ ռադիկալութիւնը ձերբակալ ըրած է ութ անձեր, որոնք երկաթուղւոյ կայանը կառաց պայթելէն առաջ եղած հրդեհին աւելի տարածուելուն օրնած են :

Ապստամբները գտնուելու համար Խոսիւն կողմէն կարգուած յատուկ յանձնաժողով շարաւթ օր առաջին նիստն ըրաւ Գազիքէի մէջ :

20,000 Անգլիական զօրաց հանդէս եղաւ Գազիքէի մէջ անցեալ շաբաթ օր :

Երկի Խոսիւն մեծ խնջոյք մը պիտի տար ի պատիւ Անգլիական բանակին :

ԱՅՏԱԿԻ ԳԻՆԵՐԸ

Անգլ. 20 և հոկ. 2, 1882			
Գոնտիւրտ	44	Բուս, երկ. բաժինը	60
ԳՐԱՄԻՔ, Օսմ. լրաւ 1004			
Մէկիւրի	107.37	Բուսիոյ քոլ	90.3
Թղթագրամ	1085	Նարդիտ	87.28
Մէկիւրի	204	Գրիմից	51.45
Պէշիք	208	Անգլ. լրաւ	109.36
Ալիւլը	124.30	Մանիկ թղթագրամ	9.10

Ամերիկայի միսիոնարաց ըկեկոնոմիսն կողմէն Խալաք իւր ձ. Բ. կրին

ԿՈՍՏԱՆԳՆՈՒԳՈՒԼԻՍ

ՑԱՊԱԳՈՒԹԻՆ ԱՐԱՄԱՆ Զագագընուր, Յակոբեան խան, Թիւ 12.